

Helsingin käräjäoikeus Os. 3	Tuomio Annettu kansliassa 14.01.2022	22/101776 Asianumero R 21/2425
--	--	--

Puheenjohtaja	Käräjätuomari Jenni Lilja
Syyttäjä	Aluesyyttäjä Virpi Niemelä
Vastajat	Electronic Frontier Finland Effi Ry A B C D

Asia	Rahankeräysrikos
-------------	------------------

Vireille	18.03.2021
-----------------	------------

Syyttäjän rangaistusvaatimus

1. Rahankeräysrikos
5500/R/0021317/15
Rikoslaki 17 luku 16c §
Rikoslaki 5 luku 3 §
Rahankeräyslaki (255/2006) 3 § 1 mom, 4 § 1 mom 2 ja 3 kohdat

25.11.2011 - 04.06.2017 Helsinki

A, B, C ja D ovat Electronic Frontier Finland EFFI ry:n (jälj. EFFI ry tai yhdistys) hallituksen jäseninä toimeenpanneet rahankeräyksen ilman rahankeräyslupaa julkaisemalla ja ylläpitämällä yhdistyksen internetsivuilla (www.ffi.org) ilmoitusta, jonka mukaan yhdistys voi sääntöjensä mukaan ottaa vastaan lahjoituksia toimintansa tukemiseksi. Ilmoituksen teksti on ollut seuraava;

"EFFI voi sääntöjensä mukaan ottaa vastaan lahjoituksia toimintansa tukemiseen. Niitä ei voi kuitenkaan vähentää esim. verotuksessa. Jos haluat lahjoittaa, käytännössä se tapahtuu helpoiten tilisiirtona yhdistyksen tilille: IBAN FI16 6601 0001 0219 55, SWIFT/BIC AABAFI22 (Ålandsbanken). Lähetä meili jasenasiat@ffi.org niin saat viitenumeron pankkisiirtoa varten"

Teksti on julkaistu yhdistyksen avoimilla internetsivuilla osiossa "Lahjoitukset" ja siinä on kerrottu tilinumero sekä ohjeet lahjoitusten antamista varten. Tekstiä ei ole suunnattu pelkästään yhdistyksen jäsenille tai jäseniksi aikoville, vaan ilmoituksen tarkoituksena on ollut saattaa internetsivuilla vieraileva yleisö tietoiseksi yhdistyksen toiveesta saada rahaa lahjoituksena.

Poliisihallitus on lausuntopyynnöissään 25.11.2011 ja 11.12.2014 ilmoittanut yhdistykselle, että kyseinen internetissä julkaistu ilmoitus täyttää rahankeräyksen määritelmän ja että julkaisu edellyttää rahankeräyslupaa. Valvovan viranomaisen kannanotosta huolimatta tekoaikana yhdistyksen hallituksessa toimineet A, B, C ja D ovat jatkaneet ilmoituksen julkaisemista eivätkä ole ryhtyneet toimenpiteisiin rahankeräyslupan hankkimiseksi. Ilmoitus on poistettu yhdistyksen sivuilta 4.6.2017.

Ilman lupaa tapahtuneella rahankeräyksellä EFFI ry:n pankkitilille: IBAN FI16 6601 0001 0219 55 on tullut varoja ainakin 9.727 euroa.

Syyttäjän muut vaatimukset

Rikoksella saavutettu hyöty syytekohtassa 1

Electronic Frontier Finland EFFI ry, A, B, C ja D on yhteisvastuullisesti tuomittava menettämään valtiolle rikoksen tuottamana taloudellisena hyötynä 9.727 euroa.

Rikoslaki 10 luku 2 §

Rikosuhrimaksu syytekohtassa 1

A, B, C ja D on kukin velvoitettava suorittamaan rikosuhrimaksua 80 euroa.

Laki rikosuhrimaksusta 2 §, 3 § ja 4 §

Muu vaatimus syytekohtassa 1

Electronic Frontier Finland - EFFI ry on tuomittava 850 euron yhteisösakkoon.

Rikoslaki 9 luku 1 §, 2 §, 3 §, 5 § ja 6 §.

Vastaus

A, B, C ja D vaativat, että syyte jätetään ensisijaisesti tutkimatta puuttuvan syyteoikeuden vuoksi, ja toissijaisesti asiassa jo annetun ratkaisun vuoksi (*res judicata*). Vastaajat kiistivät syyllistyneensä asiassa rikokseen, ja katsoivat menettelyn täyttävän joka tapauksessa korkeintaan lievän rahakeräysrikoksen tunnusmerkistön, joten teko olisi vanhentunut.

Yhdistyksellä ei ollut ollut rahankeräyslupaa. Yhdistyksellä oli ollut verkkosivuillaan teonkuvauksessa mainittu teksti sekä tilinumero, johon lahjoituksia oli saatu. Yhdistyksen verkkosivuilla ollut teksti ei ollut vedonnut, kehottanut tai pyytänyt lukijaa lahjoituksen tekemiseen.

Vastaajat eivät olleet toimineet tahallisesti. Laki oli vaikeaselkoinen, viranomaisten aikaisemmat tulkinnat virheellisiä ja tuomioistuinten ratkaisut muodostaneet hallitukselle käsityksen, että nettisivuilla oleva teksti ei ollut rikonut lakia. Laintulkinnasta oli saatu lisäksi ristiriitaisia näkemyksiä asiantuntijoilta.

Lahjoittajat olivat tehneet lahjoitukset spontaanisti. He eivät olleet olleet tietoisia yhdistyksen nettisivulla olevasta tekstistä.

Electronic Frontier Finland EFFI ry, A, B, C ja D kiistivät syyttäjän muut vaatimukset perusteeltaan. Yhdistyksen teonkuvauksen perusteella saama taloudellinen hyöty kiistettiin määrällisesti. Muilta kuin yhdistyksen jäseniltä saadut lahjoitukset olivat olleet yhteensä noin 1.000 euroa. A, B, C ja D katsoivat, että menettämisseuraamusta ei voitu kohdistaa heihin.

EFFI ry, A, B, C ja D vaativat, että valtio velvoitetaan korvaamaan aiheutuneista oikeudenkäyntikuluista

käräjäoikeudessa 16.348 euroa ja lisäksi asianosaiskuluina A:lle 600 euroa (sis. 40 tuntia á 10 euroa/tunti + matkakuluista Oulu-Hki-Oulu 200 euroa), B:lle 800 euroa (sis. 80 tuntia á 10 euroa/tunti), C:lle 600 euroa (sis. 40 tuntia á 10 euroa/tunti + matkakuluista Oulu-Hki-Oulu 200 euroa) ja D:lle 400 euroa (sis. 40 tuntia á 10 euroa/tunti).

Todistelu

Kirjalliset todisteet

Syyttäjä

1. Poliisihallituksen selvityspyyntö 2020/2011/4223, pvm. 25.11.2011 (s. 134 - 136)
2. Vastaus Poliisihallituksen selvityspyyntöön 2020/2011/4223, pvm 16.12.2011 ja vastauksen liitteet 1 ja 2 (137 - 138)
3. Poliisihallituksen kirje 23.1.2012 (s. 139)
4. Poliisihallituksen lausuntopyyntö POL-2014-6093, pvm. 11.12.2014 (s. 140 - 141)
5. Vastaus Poliisihallituksen lausuntopyyntöön 30.12.2014 (s. 142 - 143)
6. Helsingin hallinto-oikeuden päätös 4.8.2016 (s. 306 - 315) ja Korkeimman hallinto-oikeuden päätös 14.7.2017 nro 3525 (Li 2, s. 317 - 326)
7. Tietoteknisen tutkinnan raportti (s. 216 - 219)
8. Leena Romppaisen kuulustelussa 13.5.2020 esittämä laskelma (s. 34)

Vastajaat

9. E sähköposti 1.4.2012
10. Asiantuntijalausunto 14.4.2016
11. Poliisihallituksen päätös 22.1.2015
12. EFFI ry:n säännöt
13. Päätöshakemus 3.2.2012
14. Päätös syyttämättä jättämisestä 18.3.2021
15. Helsingin käräjäoikeuden tuomio 31.1.2007
16. Helsingin hovioikeuden tuomio 10.12.2008
17. Markkinaoikeuden tuomio 4.7.2016
18. Marko Forssin artikkeli "Rahankeräyslain mukainen yleisöön vetoaminen internetissä"

Henkilötodistelu

1. Vastaja D todistelutarkoituksessa
2. Vastaja A todistelutarkoituksessa
3. Vastaja C todistelutarkoituksessa
4. Vastaja B todistelutarkoituksessa
5. Asiantuntijatodistaja Jouni Tapio Kitunen
6. Todistaja E
7. Todistaja F

KÄRÄJÄOIKEUDEN RATKAISU

Tuomion perustelut

Käsittelyratkaisu

Käräjäoikeus on 25.10.2021 antamallaan erillisellä päätöksellä ratkaissut prosessinedellytyksiä koskevat väitteet syyttäjän puuttuvasta syyteoikeudesta ja aikaisemmin annetun ratkaisun oikeusvoimasta.

Kysymyksenasettelu

Asiassa on kysymys siitä, ovatko A, B, C ja D julkaisemalla ja ylläpitämällä Electronic Frontier Finland EFFI ry:n internetsivuilla rahankeräystekstin ja tilinumeron ilman viranomaisen antamaa rahankeräyslupaa tahallaan toimeenpanneet rahankeräyksen ja siten syyllistyneet rahankeräysrikokseen.

Asiassa on riidatonta, että yhdistykselle ei ollut haettu rahankeräyslupaa. Teonkuvauksessa mainittu teksti oli ollut koko syytteen tekoajan EFFI ry:n nettisivuilla. A, B, C ja D ovat olleet hallituksessa syytteessä mainitun tekoajan. Yhdistykselle on ajalla 25.11.2011-4.6.2017 tehty lahjoituksia. Riidatonta on edelleen, että A, B, C ja D ovat toimineet yhdessä tietoisina siitä, että yhdistykselle ei ole haettu taikka myönnetty rahankeräyslupaa.

Riitaista on se, onko tekstillä vedottu lain tarkoittamalla tavalla yleisöön lahjoitusten saamiseksi. Asiassa on otettava kantaa lain sanamuodon selkeyteen ja sitä kautta mahdollisen kieltoerehdyksen soveltumiseen. Riitaista on myös se, ovatko yhdistykselle tehdyt lahjoitukset olleet yhteydessä nettisivuilla olevaan tekstiin, ja paljonko lahjoituksia on tekstin perusteella yhdistykselle tullut.

Rahankeräysrikoksen tunnusmerkistö ja tahallisuus

Tekoaikana voimassa olleen rikoslain (663/2010) 17 luvun 16c §:n mukaan rahankeräysrikoksesta on tuomittava muun muassa se, joka tahallaan toimeenpanee rahankeräyksen ilman rahankeräyslaissa (255/2006) tarkoitettua lupaa. Saman luvun 16d §:n mukaan rikoksentehtäjä on tuomittava lievistä rahankeräysrikoksesta, jos rahankeräysrikos on kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Tekoaikana voimassa olleen rahankeräyslain (255/2006) 3 §:n mukaan rahankeräyksellä tarkoitetaan toimintaa, jossa yleisöön vetoamalla kerätään vastikkeetta rahaa. Rahan lahjoittajana keräykseen osallistujalle saa antaa vastikkeeksi ainoastaan rahankeräyslupaa saajan tai keräyksen tunnuksen (*keräystunnus*), jolla ei ole itsenäistä taloudellista vaihdanta-arvoa. Yleisöön vetoamisella tarkoitetaan saman lain 4 §:n 3 kohdan mukaisesti suullisesti, kirjallisesti tai muulla tavoin ilmaistua pyyntöä tai kehotusta antaa rahaa keräykseen. Määritelmät ovat vastaavan sisältöisinä voimassa 1.3.2020 voimaan tulleen rahankeräyslain (863/2019) 2 §:ssä.

Eduskunnan hallintovaliokunta on mietinnössään 25/2005 ottanut kantaa muun muassa internetissä yhdistyksen kotisivuilla olevan tilinumeron ilmoittamiseen ja katsonut sen lähtökohtaisesti rahankeräykseksi, vaikka aineistoon ei sisältyisikään viittausta rahankeräämisen tarkoitukseen. Toisaalta valiokunta on katsonut, että yhdistyksen tilinumeron julkistaminen yhdistyksen kotisivuilla on luontevaa, koska esimerkiksi yhdistyksen jäseneksi liittyminen tapahtuu usein yhdistyksen jäsenmaksun maksamisella. Valiokunta on katsonut, että tiedottamisessa näihin seikkoihin tulee kiinnittää huomiota.

Nykyisen 1.3.2020 voimaan tulleen rahankeräyslain (863/2019) säätämiseen johtaneessa hallituksen esityksessä (HE 214/2018 vp. s. 84-85) todetaan, että ehdotettu määritelmä vastaa sisällöltään voimassa olevan lain vastaavaa säännöstä. Yleisöön vetoamisella tarkoitetaan suullisesti, kirjallisesti tai muulla tavoin ilmaistua pyyntöä tai kehotusta antaa rahaa keräykseen. Yleisöön voitaisiin vedota esimerkiksi internetissä rahankeräyksen toimeenpanijan kotisivuilla. Yleisöön vetoamisen käsite ei ole sidottu mihinkään tiettyihin viestintämuotoihin tai viestintätapoihin eli laki on täysin välineneutraali. Yleisöön vetoamisena ei pidetä esimerkiksi yhdistyksen tai säätiön kotisivuillaan esimerkiksi yhteys- tai laskutustietojen yhteydessä esillä pitämää tilinumeroa, jos tilinumeron yhteydessä ei esitetä yleisölle vetoamusta lahjoittaa tilinumeron haltijalle rahaa. Pelkän tilinumeron esillä pitämistä ilman aktiivista vetoamista tai kehotusta rahalahjoitusten tekemiseen ei voi pitää yleisöön vetoamisena rahalahjoitusten saamiseksi.

D ja A ovat kertoneet yhdistyksen hallituksen olleen tietoisia nettisivusta, viranomaisten yhteydenotoista ja tuomioistuinten ratkaisuista. A:n mukaan yhdistyksen hallitus oli ollut tietoinen Poliisihallituksen yhteydenotoista. Hän oli itsekin ollut yhteydessä Poliisihallitukseen. C:n kertoman mukaan asiasta oli tiedotettu myös yhdistyksen jäsenistöä. D ja A ovat kertoneet, että hallitus oli yhdessä laatinut vastaukset viranomaiselle.

D:n ja A:n mielestä yhdistys ei ollut vedonnut yleisöön lahjoitusten saamiseksi. D, C ja B ovat kertoneet yhdistyksen jäsenille lähetetyn viestiä, jossa oli ilmoitettu yhdistyksen toivovan lahjoituksia. Muille kuin jäsenille ei vastaavaa viestiä ollut lähetetty.

Poliisihallituksen ylitarkastaja Kitunen oli valmistellut EFFI ry:n asian. Hänen käsityksen mukaan EFFI ry:n lahjoitussivusto täyttää rahankeräyksen määritelmän: sivusto on kaikille avoin, siinä on pyydetty rahalahjoitusta, eikä ole tarjottu vastiketta.

Käräjäoikeus toteaa, että nyt kyseessä olevassa tapauksessa tilinnumero on ilmoitettu yleisölle suunnattujen kotisivujen alisivulla ”Lahjoitukset” (todiste 7). Käräjäoikeus katsoo, että tekstissä on ilmaistu selvästi tarkoitus saada lahjoituksia yhdistykselle. Näin ollen kysymyksessä on rahankeräystarkoituksessa tapahtunut yleisöön vetoaminen ja siis lupaa edellyttävä rahankeräys. Nykyisen 1.3.2020 voimaan tulleen rahankeräyslain esitöissä lausuttu ei anna aihetta arvioida asiaa toisin.

D ja A ovat kertoneet yhdistyksen selvittäneen asiaa hankkimalla juridista osaamista. Koska nettisivuilla olevan tekstin luvanvaraisuudesta oli saadun selvityksen perusteella oltu eri mieltä kuin lupaviranomainen, oli teksti jätetty nettisivuille. Asiaan oli haluttu saada selkeä päätös. A:n mukaan tälle kannalle oli päädytty hallituksessa yhdessä käydyn keskustelun seurauksena. C:n mukaan asia oli periaatteellinen. Sivustolle ei ollut haettu rahankeräyslupaa, koska se oli yhdistyksen hallituksessa todettu lailliseksi. Valvova viranomainen oli ollut aikaisemminkin väärässä ja asiasta oli saatu päätös, eikä laissa katsottu tapahtuneen muutosta, jolla sivu olisi tullut laittomaksi. Näin ollen ei sivuston luvanvaraisuutta katsottu olevan tarpeen uudestaan arvioida.

Asiassa on edellä kerrotulla tavalla riidatonta, että päätös tekstin julkaisemisesta EFFI ry:n verkkosivuilla ja julkaisun pitäminen sivuilla, oli

syntynyt hallituksessa ja siitä oli kaikkien vastaajien kesken yhteisymmärrys. Kaikkien vastaajien on katsottava rahankeräysrikoksen tunnusmerkistön kannalta toimineen tekijän asemassa.

Kieltoerehdys

Vastaajat ovat vaatineet, että syyte hylätä tulee lainsäädännössä olevan epäselvyyden takia.

Rikoslain 4 luvun 2 §:n mukaan, jos tekijä erehtyy pitämään tekoaan sallittuna, hän on rangaistusvastuusta vapaa, jos erehtymistä on pidettävä ilmeisen anteeksiannettavana lain puutteellisen tai virheellisen julkistamisen, lain sisällön erityisen vaikeaselkoisuuden, viranomaisen virheellisen neuvon tai muun näihin rinnastettavan seikan vuoksi.

Lain esitöiden (HE 44/2002) mukaan pelkkä säännösten tulkinnanvaraisuus ei kuitenkaan riitä, vaan vastuusta vapautuminen edellyttää, että lain sisällön selvittäminen kohtaa ylivoimaisia tai kohtuuttomia vaikeuksia.

Tekoaikana voimassa olleessa rahankeräyslaissa on määritelty, mitä yleisöön vetoamisella tarkoitetaan, joten mainitunlaisia ylivoimaisia taikka kohtuuttomia vaikeuksia ei lain sisällön selvittämisessä tältä osin ole ollut.

Vastaajat ovat tietoisesti päättäneet laittaa rahalahjoitusten vastaanottamista koskevan tekstin yhdistyksen internetsivuille tavoitteenaan saada lahjoituksia yhdistykselle. Tämä osoittaa, että heidän on täytynyt ymmärtää, että EFFI ry:n kotisivuilla julkaistavassa tekstissä on kysymys yleisöön vetoamalla tapahtuvasta rahankeräyksestä, joka edellyttää viranomaisen antamaa lupaa. He ovat viimeistään tulleet asiasta tietoisiksi, kun viranomainen on informoinut yhdistystä velvollisuudesta hakea rahankeräyslupaa. Vastaajien kertomuksista ilmenee, että asiaa selvitetäessä oli hankittu usean lakimiehen kanta ja asiasta oli keskusteltu myös selvityspyynnön tehneen Poliisihallituksen lupahallintojohtajan sijaisena toimineen Laihon kanssa. Vastaajat ovat siis olleet tietoisia lain sisällöstä ja valvovan viranomaisen näkemyksestä.

Kirjallisena todisteena oleva Poliisihallituksen 25.11.2011 yhdistykselle lähettämä selvityspyyntö (todiste 1) tukee käräjäoikeuden edellä mainittua käsitystä siitä, että EFFI ry on tullut tietoiseksi viranomaisen kannasta. Yhdistys on antanut vastauksen (todiste 2) selvityspyyntöön, jossa se on ilmoittanut katsovansa, ettei yhdistys harjoita yleisöön kohdistuvaa rahankeräystä.

Vastaajien on katsottava tahallaan ja tietoisesti osallistuneen luvattoman rahankeräyksen toimeenpanemiseen. Näin ollen kysymyksessä ei ole kieltoerehdys.

Lahjoitusten oma-aloitteisuus

Rahankeräyslakia koskevan hallituksen esityksen mukaan (HE 102/2005 vp s. 29) spontaani, lahjoittajan omasta aloitteesta ja ilman lahjoituksen saajan pyyntöä tai kehotusta toteutettu lahjoitus yleishyödyllisen toiminnan tukemiseen tai muuhun tarkoitukseen ei ole rahankeräyslaissa tarkoitettua rahankeräystä.

C on kuulusteluissa kertonut lahjoituksia vuonna 2014 olleen 3.817,48 euroa, vuonna 2015 yhteensä 2.330,05 euroa, vuonna 2016 yhteensä 2.920,60 euroa ja vuonna 2017 yhteensä 1.979,35 euroa, mistä syyttäjä on

arvioinut ajalle 1.1.-4.6.2017 kohdistuneen 659,78 euroa, eli yhteensä 9.727,91 euroa, minkä määrän syyttäjällä on vaatinut valtiolle yhdistyksen saamana rikoshyötynä.

B:n kertoman mukaan lahjoitusten suuruusluokka oli ollut tiedossa talousarvion laatimista varten. Yhdistyksen saamat lahjoitukset olivat pieniä suhteessa talousarvion kokonaisuuteen. Vuosina 2011-2017 yhdistyksen vuositulot olivat olleet 25.000-30.000 euroa.

D on kertonut, että lahjoitukselle sai yhdistykseltä halutessaan viitenumeron, minkä perusteella lahjoitukset voitiin muun muassa eritellä tilinpäätöksessä. Muut maksut ovat esimerkiksi jäsenmaksuja tai veronpalautuksia. EFFI ry:llä on noin 200 jäsentä ja tilitapahtumia on vuodessa tuhansia. B:n kertoman mukaan kannatusjäsenillä oli oma viitenumero ja he olivat oma ryhmänsä, Jäsen voi maksaa summan, joka eroaa määritetystä jäsenmaksusta, ja heillä on myös oma viitenumero. Muut tulot olivat lahjoituksia, viitteellisiä tai ilman viitettä tehtyjä.

B ei muistanut viitenumeropyyntöjen määrää, koska niitä oli ollut todella vähän. Hän ei ollut tiennyt, kuka pyytäjistä oli ollut yhdistyksen jäsen. Yhdistyksen toiminnassa ei tätä seikkaa ollut ollut syytä tutkia, vaikka se myöhemmin oli tullut ajankohtaiseksi. B ei ollut tehnyt asiasta tarkempaa selvitystä. Lahjoitukseksi katsotaan tilillepano, joka ei ole mitään muuta. Jos jäsen oli maksanut enemmän kuin jäsenmaksunsa verran, koko summa oli kirjattu jäsenmaksuihin. Muut olivat lahjoituksia. Lahjoituksia tulee säännöllisesti joiltakin jäseniltä. Jäsenmaksut tulevat tietyllä viitteellä ja muut tulot myös omilla viitteillään. Muita tuloja ovat kannatusmyynti, jäsenmaksut ja kaikki muu, esimerkiksi tukimaksut ja veronpalautukset kannatusmyynnin maksuista.

A:n mukaan hallitus oli käynyt säännöllistä keskustelua yhdistyksen taloudellisesta tilanteesta. Pankkitapahtumat oli merkitty pöytäkirjaan. Yhdistyksen saamat lahjoitukset olivat vähäisiä. Myös yhdistyksen tilinpäätösvaiheessa oli käyty läpi, mistä rahaa oli tullut ja paljonko. Tilinpäätöksessä lahjoituksia ei ollut eroteltu, mutta esitutkintaa varten oli tieto etsitty. Kun jäsenten tekemät lahjoitukset oli otettu pois, viitenumeropyynnön kautta oli tullut lahjoituksia 170 euroa.

D:n mukaan nettisivujen kautta oli tehty lahjoituksia 170 euroa. Henkilön G 2.200 euron lahjoitus yhdistykselle oli tehty, koska D oli ollut G:n tekijänoikeusloukkausta koskevassa oikeusjutussa huhtikuussa 2016 (todiste 10) asiantuntijatodistajana ja lahjoitus oli liittynyt tähän. G tuskin oli edes tietoinen yhdistyksen nettisivuista.

B oli käynyt kaikki maksutapahtumat yksittäin läpi ja katsonut, oliko joku jäsen vai ei. B oli selvittänyt lahjoituksista koostuvaa summaa ja sitä, mitkä lahjoitukset ovat tulleet jäseniltä. Valtaosa oli jäsenten lahjoituksia yhdistykselle. Pieni määrä oli sellaisia, joista ei voinut sanoa, mitkä ovat jäsenten lahjoituksia ja mitkä eivät. Selvittelyjen jälkeen B oli päättänyt siihen, että 1.434 euroa oli selvittämättömiä tapauksia, joista osassa oli käytetty viitettä ja osassa ei. Arviolta kolmasosassa lahjoituksista oli käytetty viitettä, loput olivat viitteettömiä. Viitenumeroa ei saa sivustolta. Viite on pyydetty näissä selvittämättömissä. Selvittämättömät lahjoitukset olivat olleet suuruusluokaltaan yleensä 20 euroa. Lahjoitukset olivat yleensä 10-20 euroa ja lahjoittajia oli ollut 10-20 henkilöä. Joissakin lahjoituksissa oli

ollut viestejä, jos ei ollut käytetty viitettä. Yhdistykseltä ei ollut koskaan pyydetty kirjanpitoa. Poliisi ei ollut myöskään pyytänyt selvittämään kirjanpitoa tarkemmin. Sieltä voi nähdä yhdistyksen jäsenet.

B:n mukaan Aalto yliopiston ylioppilaskunta oli järjestänyt tukikeräyksen EFFI ry:lle jäsenmaksun maksamisen yhteydessä. Nekin olivat vain lahjoituksia. Vuosina 2014, 2015 ja 2017 EFFI ry oli saanut tilityksiä Aallolta samaan asiaan liittyen. Aalto-yliopiston ylioppilaskunta oli lahjoittanut yhteensä hieman alle 6.000 euroa. Lahjoituksissa ei ollut käytetty viitettä.

Käräjäoikeudessa on todistajina kuultu E ja F. E on kertonut halunneensa ohjata väitöksestä häntä muistaneiden lahjoitukset EFFI ry:lle. Hän oli ollut tietoinen aikaisemmasta oikeudenkäynnistä ja mahdollisuudesta tehdä lahjoituksia yhdistykselle. Saadakseen enemmän tietoa E oli vierailut yhdistyksen verkkosivuilla selvittämässä asiaa tarkemmin. Verkkosivun tiedot eivät olleet kuitenkaan riittäneet lahjoituksen tekemiseen, joten hän oli pyytänyt yhdistykseltä lisätietoja ja viitenumeron lahjoituksille. Väitöstilaisuus oli pidetty huhtikuussa 2012. E:llä ei ollut tietoa, kuinka paljon lahjoituksia oli hänen kauttaan tehty.

F on kertonut tehneensä vuosina 2015-2016 EFFI ry:lle muutamia lahjoituksia. Yhdistyksen toiminta oli ollut hänelle entuudestaan tuttua, eikä lahjoitusten tekeminen vaatinut paljon selvittämistä. Jotain lisätietoja F oli joutunut hankkimaan. F on mahdollisesti tässä yhteydessä käynyt yhdistyksen nettisivuilla. Lahjoitustarkoitus oli kuitenkin ollut ennen nettisivuilla vierailua. F oli käyttänyt lahjoituksissa viitenumeroa. F kertoi tarkistaneensa, että oli lahjoittanut ajalla joulukuu 2015 – kesäkuu 2016 yhteensä 510 euroa, mutta oli myös saattanut unohtaa jonkin erän.

B:n mukaan F oli maksanut 750 euroa. Lahjoitus oli tehty viitenumerolla. Lisäksi Sananvapauden puolesta ry oli lahjoittanut 229,65 euroa.

Vastaajien ja todistajien kertomuksilla on näytetty, että EFFI ry:n internet-kotisivuilla julkaistu lahjoitusten vastaanottamista tarkoittanut teksti ei ole vaikuttanut kaikkiin yhdistykselle tehtyihin lahjoituksiin. Käräjäoikeudella ei ole syytä epäillä vastaajien ja todistajien kertomusten oikeellisuutta kertomiensa määrien osalta. Kertomuksista ilmenee, että yhdistyksen internetsivuilla julkaistu lahjoitusten vastaanottamista tarkoittanut teksti ei ole vaikuttanut ainakaan yhteensä 6.979,65 euron (6.000 + 750 + 229,65) lahjoituksiin, vaan ne on tehty ilman laissa tarkoitettua yleisöön vetoamista spontaanisti ja oma-aloitteisesti halusta tukea yhdistystä. Kuten E:nkin kertomuksesta ilmenee, on ilmeistä, että yhdistyksen piirissä on lisäksi ollut muidenkin kuin edellä mainittujen tahojen spontaania ja oma-aloitteista julkaistusta tekstistä riippumatonta yhdistyksen rahallista tukemista. Ottaen huomioon, että osassa lahjoituksista oli käytetty yhdistykseltä erikseen kysyttäessä saatavaa viitenumeroa, on selvää, että osa lahjoituksista on tehty yhdistyksen nettisivuilla julkaistun tekstin sisältämän yleisöön vetoamisen johdosta. Asiassa ei ole esitetty yksiselitteistä näyttöä sellaisten lahjoitusten määrystä, joka olisi johtunut nettisivuilla julkaistusta tekstistä. Rikoksen toteuttavan rahankeräyksen on siten katsottava tuottaneen enintään B:n selvittämättömäksi kertoma määrä 1.434 euroa.

Kun otetaan huomioon rikoksella saadun hyödyn määrä, pitkä tekoaika ja teon harkittu tahallisuus, ei tekoa voida pitää kokonaisuutena arvioiden vähäisenä.

Syyksilukeminen

Vastaajat A, B, C ja D ovat syyllistyneet siihen rahankeräysrikokseen, josta syyttäjä on vaatinut heille rangaistusta.

Rangaistusseuraamukset

Rikoslain 6 luvun 4 §:n mukaan rangaistus on mitattava niin, että se on oikeudenmukaisessa suhteessa rikoksen vahingollisuuteen ja vaarallisuuteen, teon vaikuttimiin sekä rikoksesta ilmenevään muuhun tekijän syyllisyyteen.

Käräjäoikeus katsoo, että syytä rangaistuksen kohtuullistamiseen oikeudenkäynnin keston tai asian selvittämisen perusteella ei ole. Vastaajien A, B, C ja D syyksi luetusta teosta on seurauksena sakkorangaistus.

Rikoksella saavutetun hyödyn menettäminen valtiolle

Rikoslain 10 luvun 2 §:n mukaan rikoksen tuottama taloudellinen hyöty on tuomittava valtiolle menetetyksi, millä tarkoitetaan muun muassa rikoksella välittömästi saatua omaisuutta. Jos hyödyn määrästä ei ole saatavissa selvitystä tai se on vain vaikeuksien esitettävissä, hyöty on arvioitava ottaen huomioon rikoksen laatu, rikollisen toiminnan laajuus ja muut olosuhteet. Menettämisseuraamukseen tuomitaan rikoksesta hyötynyt tekijä, osallinen tai se, jonka puolesta tai hyväksi rikos on tehty.

Menettämisseuraamus kohdistetaan siihen, joka on hyödyn saanut. D, A ja B ovat kertoneet, että kukaan yhdistyksen hallituksessa ei ollut saanut palkkiota. Muutoinkaan yhdistykselle tehdystä työstä ei maksettu palkkiota tai päivärahoja. Matkakuluja oli korvattu vähäisessä määrin ja esitettyjä kuitteja vastaan.

Käräjäoikeus on edellä kerrotulla tavalla katsonut EFFI ry:n hyväksi rikoksella toteutetun rahankeräyksen tuottaneen 1.434 euroa. Kerätyt rahavarat ovat tulleet yhdistyksen varoiksi. Asiassa ei ole näytetty, että vastaajat olisivat saaneet laissa tarkoitettua hyötyä rahankeräysrikoksesta. Näin ollen syyttäjän A:han, B:hen, C:hen ja D:hen kohdistama vaatimus rikoksen tuottaman hyödyn tuomitsemisesta valtiolle menetetyksi on sanotulla perusteella hylättävä. EFFI ry on velvoitettava maksamaan rikoshyöty valtiolle.

Yhteisösakko

Yhteisösakon tuomitsemisen edellytyksistä

Asiassa on vielä ratkaistava, onko edellytykset tuomita EFFI ry yhteisösakkoon. Jos yhteisösakon tuomitsemisen edellytykset ovat käsillä, on vielä harkittava, voidaanko yhtiö jättää yhteisösakkoon tuomitsematta sillä perusteella, että laiminlyönti ja rikos olisivat olleet rikoslain 9 luvun 4 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuin tavoin vähäisiä.

Rikoslain 9 luvun 1 §:n mukaan yhteisö, säätiö tai muu oikeushenkilö, jonka toiminnassa on tehty rikos, on syyttäjän vaatimuksesta tuomittava rikoksen johdosta yhteisösakkoon, jos se on tässä laissa säädetty rikoksen seuraamukseksi. Saman luvun 2 §:n 1 momentin mukaan oikeushenkilö tuomitaan yhteisösakkoon, jos sen lakisääteiseen toimielimeen tai muuhun johtoon kuuluva taikka oikeushenkilössä tosiasiallista päätösvaltaa käyttävä on ollut osallinen rikokseen tai sallinut rikoksen tekemisen taikka jos sen

toiminnassa ei ole noudatettu vaadittavaa huolellisuutta ja varovaisuutta rikoksen ehkäisemiseksi. Edelleen 3 §:n 1 momentin mukaan rikos katsotaan oikeushenkilön toiminnassa tehdyksi, jos sen tekijä on toiminut oikeushenkilön puolesta tai hyväksi ja hän kuuluu oikeushenkilön johtoon.

Lainvalmistelutöissä on todettu, että kaikilla oikeushenkilöillä on velvollisuus järjestää toimintansa lain mukaisesti. Oikeushenkilön rangaistusvastuu ei kuitenkaan seuraa pelkästään huolellisuus- ja varovaisuusvelvollisuuden laiminlyönnistä vaan lisäksi edellytetään, että oikeushenkilön toiminnassa on tapahtunut rikos, joka on tehty oikeushenkilön puolesta tai hyväksi. Lisäksi oikeushenkilön velvollisuuden laiminlyönnin ja rikoksen välillä edellytetään sellaista syy-yhteyttä, että huolellisuus- ja varovaisuusvelvollisuuden laiminlyönti on joko tehnyt rikoksen mahdolliseksi tai ainakin olennaisesti lisännyt rikoksen tekemisen mahdollisuutta (HE 95/1993 vp s. 16 ja 33).

Vaikka yhdistyksen toiminnassa tehty teko on luettu vastaajien syyksi, tämä ei yksistään riitä yhteisösakon tuomitsemisen perusteeksi. Asiassa on vielä harkittava, onko yhdistyksen toiminnassa laiminlyöty noudattaa vaadittavaa huolellisuutta ja varovaisuutta, sekä sitä, mikä merkitys mahdollisella laiminlyönnillä on ollut vastaajien syyksiluettun teon mahdollistajana.

A, B, C ja D ovat toimineet EFFI ry:n hallituksessa ja tässä asemassaan edellä todetulla tavalla osallistuneet tietoisesti yhdistyksen toiminnassa tehtyyn rahankeräysrikokseen. Käräjäoikeuden tietoon ei ole tullut, että yhdistyksessä olisi ryhdytty minkäänlaisiin toimenpiteisiin asiantilan muuttamiseksi.

Onko asiassa edellytyksiä jättää yhteisösakko tuomitsematta?

Rikoslain 9 luvun 4 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdan mukaan tuomioistuin saa jättää oikeushenkilön tuomitsematta yhteisösakkoon, jos oikeushenkilön luvun 2 §:n 1 momentissa tarkoitettu laiminlyönti on vähäinen tai jos oikeushenkilön toiminnassa tehty rikos on ollut vähäinen. Tuomioistuin saa jättää tuomitsematta yhteisösakkoon myös silloin, kun rangaistusta olisi pidettävä kohtuuttomana ottaen huomioon oikeushenkilölle rikoksesta aiheutuneet muut seuraukset, oikeushenkilön toimet uusien rikosten ehkäisemiseksi, rikoksen vaikutusten ehkäisemiseksi tai poistamiseksi taikka laiminlyönnin ja rikoksen selvittämisen edistämiseksi, taikka sen, että oikeushenkilön johtoon kuuluva tuomitaan rikoksesta rangaistukseen, jos oikeushenkilö on pieni, rangaistukseen tuomitettavan omistusosuus oikeushenkilössä on suuri tai hänen henkilökohtainen vastuunsa oikeushenkilön velvoitteista on merkittävä.

Korkein oikeus on oikeuskäytännössään (KKO 2014:20) todennut, että yhtäältä laiminlyönnin ja teon vähäisyyttä 4 §:ssä tarkoitettu perustein ja toisaalta laiminlyönnin moitittavuutta luvun 6 §:ssä mainituin perustein arvioitaessa otetaan huomioon muun muassa, millaisessa toiminnassa teko ja laiminlyönti on tehty, sekä teosta ja laiminlyönnistä ilmenevä oikeushenkilön suhtautuminen.

EFFI ry toimii pääasiassa jäsenmaksu- ja lahjoitusvaroilla sananvapauden edistämiseksi. Yhdistyksen hallinnossa toimivat henkilöt ovat tietoisesti valinneet olla hakematta rahankeräyslupaa yhdistyksen nettisivuilla olleelle tekstille, jonka tavoitteena on ollut hankkia yhdistykselle lahjoitusvaroja sen tarkoituksen toteuttamiseen. Rikoksella saatu rahamäärä ei ole ollut suuri. Yhdistys on kuitenkin tietoisesti vuosien ajan laiminlyönyt noudattaa rahankeräystä koskevaa lainsäädäntöä ja viranomaisten ohjeita, jotka koskevat yhdenvertaisesti kaikkia muitakin rahankeräystä harjoittavia tahoja. Asiassa ei

näin ollen voida katsoa olevan seikkoja, joiden perusteella yhdistyksen toiminnassa tehtyjä rikoksia tai yhtiön laiminlyöntejä voitaisiin pitää vähäisinä. Käräjäoikeus katsoo, että perusteita yhteisöosakon tuomitsematta jättämiselle ei ole.

Rikosuhrimaksu

Tuomioistuin määrää rikosuhrimaksun rangaistuksen tuomitessaan. Rikosuhrimaksun on velvollinen suorittamaan se, joka tuomitaan rangaistukseen rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vankeutta. Rikosuhrimaksu on 80 euroa, jos rangaistus tuomitaan yhdestä tai useammasta rikoksesta, joista vähintään yhdestä säädetty ankarin rangaistus on vankeutta enemmän kuin kuusi kuukautta.

Rikosuhrimaksun on velvollinen suorittamaan myös oikeushenkilö, joka tuomitaan yhteisöosakkoon. Oikeushenkilölle määrättävä rikosuhrimaksu on 800 euroa.

Oikeudenkäyntikulujen korvaus

Koska syyte on luettu vastaajien syyksi, heidän oikeudenkäynti- ja asianosaiskuluvaatimuksensa valtiota vastaan hylätään.

Tuomiolauselma

Käräjäoikeus on ratkaissut asian tuomiolauselman mukaisesti.

Helsingin käräjäoikeus
Os. 3

Tuomiolauselma

22/101776

14.01.2022

Asianumero
R 21/2425

Vastaaja

Electronic Frontier Finland Effi Ry,

Yhteisöosaston peruste

1. Rahankeräysrikos
25.11.2011 - 04.06.2017
Rikoslaki 17 luku 16c §
Rikoslaki 5 luku 3 §
Rahankeräyslaki (255/2006) 3 § 1 mom, 4 § 1 mom 2 ja 3
kohdat

Rangaistusseuraamukset

Yhteisösakko 850,00 euroa.

Muut rikosoikeudelliset seuraamukset

Electronic Frontier Finland Effi ry veloitetaan suorittamaan valtiolle rikoksen
tuottamana hyötynä 1.434 euroa.
Rikoslaki 10 luku 2 §

Korvausvelvollisuus

Electronic Frontier Finland Effi ry veloitetaan suorittamaan valtiolle
rikosuhrimaksu 800 euroa.
Laki rikosuhrimaksusta 2 §, 3 §, 4 §

Helsingin käräjäoikeus
Os. 3

Tuomiolauselma

22/101776

14.01.2022

Asianumero
R 21/2425

Vastaaja A

Syyksi luettu rikos

1. Rahankeräysrikos
25.11.2011 - 04.06.2017
Rikoslaki 17 luku 16c §
Rikoslaki 5 luku 3 §
Rahankeräyslaki (255/2006) 3 § 1 mom, 4 § 1 mom 2 ja 3
kohdat

Rangaistusseuraamukset

Sakko
Syyksi luetut rikokset 1
15 päiväsakkoa

Korvausvelvollisuus

Vastaaja A määrätään suorittamaan valtiolle
rikosuhrimaksu 80,00 euroa.
Laki rikosuhrimaksusta 2 §, 3 § ja 4 §

Helsingin käräjäoikeus
Os. 3

Tuomiolauselma

22/101776

14.01.2022

Asianumero
R 21/2425

Vastaaja B

Syyksi luettu rikos

1. Rahankeräysrikos
25.11.2011 - 04.06.2017
Rikoslaki 17 luku 16c §
Rikoslaki 5 luku 3 §
Rahankeräyslaki (255/2006) 3 § 1 mom, 4 § 1 mom 2 ja 3
kohdat

Rangaistusseuraamukset

Sakko
Syyksi luetut rikokset 1
15 päiväsakkoa

Korvausvelvollisuus

Vastaaja B määrätään suorittamaan valtiolle
rikosuhrimaksu 80,00 euroa.
Laki rikosuhrimaksusta 2 §, 3 § ja 4 §

Helsingin käräjäoikeus
Os. 3

Tuomiolauselma

22/101776

14.01.2022

Asianumero
R 21/2425

Vastaaja C

Syyksi luettu rikos

1. Rahankeräysrikos
25.11.2011 - 04.06.2017
Rikoslaki 17 luku 16c §
Rikoslaki 5 luku 3 §
Rahankeräyslaki (255/2006) 3 § 1 mom, 4 § 1 mom 2 ja 3
kohdat

Rangaistusseuraamukset

Sakko
Syyksi luetut rikokset 1
15 päiväsakkoa

Korvausvelvollisuus

Vastaaja C määrätään suorittamaan valtiolle
rikosuhrimaksu 80,00 euroa.
Laki rikosuhrimaksusta 2 §, 3 § ja 4 §

Helsingin käräjäoikeus
Os. 3

Tuomiolauselma

22/101776

14.01.2022

Asianumero
R 21/2425

Vastaaja D

Syyksi luettu rikos

1. Rahankeräysrikos
25.11.2011 - 04.06.2017
Rikoslaki 17 luku 16c §
Rikoslaki 5 luku 3 §
Rahankeräyslaki (255/2006) 3 § 1 mom, 4 § 1 mom 2 ja 3
kohdat

Rangaistusseuraamukset

Sakko
Syyksi luetut rikokset 1
15 päiväsakkoa

Korvausvelvollisuus

Vastaaja D määrätään suorittamaan valtiolle
rikosuhrimaksu 80,00 euroa.
Laki rikosuhrimaksusta 2 §, 3 § ja 4 §

Muutoksenhaku

Tähän ratkaisuun saa hakea muutosta valittamalla hovioikeuteen tai ennakkopäätösvalituksella korkeimmalta oikeudelta.

Lainvoimaisuus

Tuomio ei ole lainvoimainen.

Allekirjoitus

Käräjätuomari Jenni Lilja